

Wisent op de Veluwe - Jaarverslag 2018

Sinds april 2016 zijn er wisenten op de Veluwe. Eind 2018 bestond de wisentkudde uit vijf wisenten. De Veluwse groep wisenten is de afgelopen jaren uitgebreid gemonitord en de grote groep vrijwilligers betrokken bij het project en de excursies, is onverminderd enthousiast. In 2018 zijn meer dan 440 bezoekers naar de dieren komen kijken die samen met andere grazers als edelherten en reeën zorgen voor meer afwisseling in het gebied. Met grote regelmaat zijn excursies georganiseerd waarbij de wisenten veel werden gezien. Het huidige wisentenproject loopt tot eind 2020.

Projectpartners Stichting Wisent op de Veluwe, Staatsbosbeheer en ARK Natuurontwikkeling informeren u met dit jaarverslag graag over het afgelopen jaar van het wisentenproject op de Veluwe.

Wisenten op de Veluwe

Het wisentenproject op de Veluwe is in 2015 officieel van start gegaan en de huidige samenwerking van Stichting Wisent op de Veluwe, Staatsbosbeheer en ARK Natuurontwikkeling loopt door tot eind 2020. Ook wordt samengewerkt met Rewilding Europe en FREE Nature. Het project kent daarnaast veel partners die een belangrijke bijdrage hebben geleverd om het project te ondersteunen.

Afwisseling, ervaringen en voortbestaan

Uitgangspunt is om de Midden-Veluwe gevarieerder te maken door meer ruimte te geven aan de natuur en haar natuurlijke processen. De wisent is een grote grazer die door zijn specifieke eetgedrag voor meer structuur in de vegetatie kan zorgen. Ze zorgen voor geleidelijke overgangen van bossen en bosjes naar struiken en struwelen en naar graslanden. Het zijn herkauwers die gras, kruiden, knoppen, blaadjes, twijgen en bast eten. Ze schillen meer bomen en struiken dan alle andere planteneters. Hierdoor maken ze meer openheid in een volwassen bos.

Een ander belangrijk doel van het wisentenproject is om bezoekers unieke wilderniservaringen aan te bieden. De komst van de wisent, een wilde diersoort, is hier uitermate geschikt voor. De wisent staat verder te boek als een bedreigde diersoort en er moet nog veel gebeuren om deze imposante diersoort uit de gevarenzone te krijgen. Het project onderstreept het belang om bij te dragen aan een duurzaam voortbestaan van de wisent.

Drie wisenten in het leefgebied op de Veluwe (Foto Roeland Vermeulen)

Leefgebied

Het leefgebied van de wisenten ligt op de Midden-Veluwe en valt bij Staatsbosbeheer onder de eenheid Kootwijk. Het is bijna 400 hectare groot en onderdeel van het Natura 2000-gebied Veluwe. De bodem bestaat uit karakteristieke Veluwse podzol- en duinvaaggronden. Kenmerkend voor de vegetatie is een mix van open terreinen met droge heide, vergraste en verboste heide, stuifzandheiden en kleine stuifzanden, spontaan bos en aangeplante naaldbossen met enkele kapvlakten. Op de wat rijkere gronden komt een grotere variatie aan plantensoorten voor dan op de stuifzandgronden. Voor insecten en reptielen is de variatie, ook in de droge en wat vochtiger delen, van levensbelang.

Het wisentgebied is onderdeel van het Veluwse leefgebied voor edelhert, damhert, wild zwijn en ree. Ruim twee derde van het wisentgebied is in gebruik als veiligheidszone van Defensie voor het schietterrein Harskamp en niet voor publiek toegankelijk. Het opengestelde deel is uitsluitend met gidsen van de Stichting Wisent op de Veluwe te bezoeken tijdens begeleide wisentexcursies.

Monitoring

De wisenten worden al sinds hun komst naar de Veluwe gemonitord. Dit gebeurt door beheerders en vrijwilligers. Er vinden periodieke controles plaats die worden gecoördineerd door ARK Natuurontwikkeling. Hierbij wordt gebruik gemaakt van conditiescores en regulier mestonderzoek naar voorbeeld van het wisentgebied Kraansvlak in Noord-Holland. Sinds medio 2017 is FREE Nature actief betrokken bij de monitoring van de wisenten en heeft dit ook in 2018 gedaan. FREE Nature heeft veel ervaring met begrazings- en kuddebeheer en is onder meer betrokken bij het beheer van de wisenten in het Brabantse natuurgebied de Maashorst.

Wisentkudde

Twee jaar na introductie in 2016, groeide de kudde in 2018 tot 6 dieren. In 2018 werd weer een wisentkalf geboren, het tweede kalf dat is geboren op de Veluwe. In december is de volwassen stier uit het gebied weggehaald, waardoor 2018 met 5 dieren werd afgesloten.

Wisenten met kalf (Foto Yvonne Verhoef-Witz)

In de winter van 2017 op 2018 zijn de dieren extra in de gaten gehouden, met name de wisenten die in 2017 zijn bijgeplaatst. Om ervoor te zorgen dat zij makkelijker aan hun nieuwe leefgebied konden wennen, zijn zij in deze periode enkele keren bijgevoerd. Vooral de jonge koe had moeite met aanpassing aan de lokale omstandigheden. Zij is ook aanvullend onderzocht door een gespecialiseerde dierenarts en maakt het goed.

Vanaf de start van de bronst in september 2018 is de wisentstier meer op mensen gericht gedrag gaan vertonen. Hierbij liep hij onder meer achter een van de beheerdersauto's aan. Gedurende langere tijd is zijn gedrag extra in de gaten gehouden en uiteindelijk is besloten hem uit het gebied te verwijderen. In december is hij verhuisd naar een nieuw leefgebied in Spanje dat niet voor publiek toegankelijk is.

Invloed op landschap

In 2017 heeft terreinbeheerder Staatsbosbeheer transecten uitgezet en wordt sindsdien data verzameld om de begroeiing in het gebied en de invloed van wisenten daarop te observeren. De invloed van wisenten op houtige vegetatie in het gebied was het eerste kwartaal beperkt (met slechts drie wisenten waarvan één kalf). Dit is gaandeweg het jaar en met name in de winterperiode toegenomen. Daarnaast zijn aanvullende gegevens van enkele specifieke soortengroepen verzameld, waaronder de aanwezigheid van andere grote hoefdieren.

Een van de wisenten is uitgerust met een GPS-halsbandzender om de dieren in de gaten te kunnen houden en te vinden. De gegevens worden eveneens ingezet om het terreingebruik van de dieren in kaart te brengen. Naast het hele jaar grazen van grassen, aten de wisenten in 2018 vooral veel blad, twijgen, bast van Amerikaanse vogelkersen eik, en pijpenstrootje. In tegenstelling tot voorgaand najaar is er weinig eikelvraat door wisenten waargenomen.

Etende wisent (Foto Roeland Vermeulen)

Enthousiaste vrijwilligers

De in totaal ongeveer drieëndertig (33) vrijwilligers hebben zich gezamenlijk ingezet als gids voor excursies, de monitoring van de dieren en het controleren van het raster per quad. Wekelijks zetten de vrijwilligers zich in voor dit project. Op 15 december 2018 is de jaarlijkse vrijwilligersdag georganiseerd in Kootwijk. Deze werd uitstekend bezocht door bijna 30 vrijwilligers en het bestuur. Hier werd ook het nieuwe bestuurslid Wytske van den Hoorn aan de vrijwilligers voorgesteld. De mensen hebben allemaal een rugzak en bidon met wisentopdruk ontvangen. Na een uitgebreide uitleg van vrijwilliger Jaap van Leeuwen over diverse sporen in het veld zijn we samen ook op pad gegaan in het veld zijn en heeft iedereen genoten van een stampottenbuffet.

Vrijwilligers Wisent op de Veluwe (Foto Henny Blokhuis)

Publieksexcursies

Ook in 2018 zijn excursies aangeboden voor het belangstellende publiek. De data en aanvullende informatie werden vermeld op de projectwebsite. De excursies zijn in 2018 gestart vanuit vakantiepark de Berkenhorst in Kootwijk en werden begeleid door de vrijwilligers. Na ontvangst gingen de excursiegasten met gehuurde fietsen of af en toe wandelend naar het wisentengebied, waarna men al wandelend door het wisentengebied op zoek ging naar de dieren. Excursies duurden circa drie uur.

In 2018 zijn er 69 excursies georganiseerd waarbij in totaal 442 gasten zijn mee geweest. Deze excursies werden over het hele jaar verspreid, met uitzondering van de laatste maanden van het jaar toen de wisentstier (die later is verhuisd) onrustig gedrag vertoonde.

Tijdens 53 van de 69 excursies konden de bezoekers daadwerkelijk de wisenten bewonderen.

Daarnaast was er vaak zicht op ander wild zoals edelhert en name zwijn, of sporen daarvan.

Bezoekers zijn over het algemeen zeer enthousiast over de excursies, het wild dat gespot wordt en de omgeving.

Vrijwilligers Wisent op de Veluwe (Foto Henny Blokhuis)

Communicatie

Publiek is via de projectwebsite www.wisentopdeveluwe.nl en sociale media (Facebook en Twitter) op de hoogte gehouden van ontwikkelingen in het project. Buurtbewoners zijn regelmatig via het dorpsraadoverleg bijgepraat en via een al in het dorp verschijnende nieuwsbrief geïnformeerd.

Bij het wisentleefgebied is een informatiepaneel geplaatst wat de aandacht van bezoekers trekt. Van verschillende kanten is belangstelling voor het project getoond. Zowel online, in kranten (onder meer De Stentor) en op radio en televisie (Omroep Gelderland en veldbezoek bij natuurprogramma BuitenGewoon) is aandacht aan het project besteed.

Kennis en ervaring delen

Samen met de twee andere wisentgebieden in Nederland, Kraansvlak en Maashorst en Natuurpark Lelystad, maakt het project op de Veluwe onderdeel uit van een landelijk netwerk van wisentprojecten die zich allemaal inzetten voor het behoud van de wisent, het grootste landsoogdier van Europa. Samen met het Kraansvlak, de Maashorst en Natuurpark Lelystad worden kennis en ervaringen over het beheer van wisenten actief gedeeld.